

# Starpinstitucionālās sadarbības plāns vardarbības ģimenē un partneru starpā novēršanai Liepājā (2020-2025)

---

Interreg V-A Latvija – Lietuva programma 2014. – 2020,

“Sievietes un bērni - Droši savā pilsētā” (“Drošā pilsēta”), projekts Nr. LLI-392”

# 1 SATURS

---

2	IEVADS.....	3
3	KĀDĒĻ PLĀNS IR NEPIECIEŠAMS? .....	4
4	VARDARBĪBAS ĢIMENĒ NOVĒRŠANA LIEPĀJĀ .....	6
4.1	Konstatētās problēmas vardarbības novēršanā .....	6
4.2	Starpinstitucionālā sadarbība .....	8
5	KĀDI BŪS PLĀNA IEGUVUMI? .....	9
6	PLĀNA PRIORITĀRIE VIRZIENI.....	10
7	PLĀNOTĀS AKTIVITĀTES.....	11
8	IZMANTOTIE AVOTI.....	19
9	PIELIKUMS: EKSPERTU PAPILDU REKOMENDĀCIJAS .....	20

## 2 IEVADS

---

Plānošanas dokuments tapis Interreg V-A Latvija – Lietuva programma 2014.-2020., “Sievietes un bērni – droši savā pilsētā” (“Drošā pilsēta”), Nr. LLI-392 projekta ietvaros. Šī projekta partneri ir biedrība “Centrs MARTA”, Liepājas pilsētas domes Sociālais dienests, Klaipēdas sociālo un psiholoģisko pakalpojumu centrs un Klaipēdas ģimenes un bērnu labklājības centrs. Projekta mērķis ir samazināt vardarbību ģimenē Liepājā un Klaipēdā.

Plānošanas dokuments ir vērsts uz vardarbības ģimenē novēršana Liepājas pilsētā. Plānā paredzētās aktivitātes saistāmas ar šādiem vietēja līmeņa plānošanas dokumentiem:

- ✓ Liepājas pilsētas attīstības stratēģija (2021-2027)
- ✓ Liepājas pilsētas izglītības nozares attīstības koncepcija un detalizēts darbības plāns nākamajam periodam
- ✓ Liepājas Universitātes attīstības stratēģija nākamajam periodam.

Vardarbības novēršana ir saistīta arī ar Nacionālā attīstības plāna 2027 divām prioritātēm – “Vienota, droša un atvērta sabiedrība” un “Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki”.

Plāna izstrādē piedalījās Liepājas pilsētas domes Sociālais dienests un Izglītības pārvaldes, Liepājas bāriņtiesas, Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Liepājas iecirkņa, Liepājas pašvaldības policijas, Centra MARTA un Liepājas Universitātes pārstāvji.

Plāna struktūru veido pamatojums, kādēļ šāds plāns ir nepieciešams, un plānā tālāk iezīmēta vardarbības novēršanas situācija Liepājas pilsētā. Pēc tam sniegts skaidrojums, ko plāns dos, un plāna vispārīgs stratēģiskais virziens. Plāna pēdējo sadaļu veido plānoto aktivitāšu, monitoringa un izvērtēšanas sistēmas apraksts četros prioritāros virzienos. Plāna pielikumā pievienotas papildu rekomendācijas vardarbības novēršanas stiprināšanai Liepājas pilsētā.

### **Interreg V-A Latvija – Lietuva programma 2014.-2020., “Sievietes un bērni – droši savā pilsētā” (“Drošā pilsēta”), Nr. LLI-392 projekts**

Šo projektu finansē Eiropas Savienība. Kopējās projekta izmaksas ir 209 467, 16 EUR. Projekta līdzfinansējums no Eiropas Reģionālās attīstības fonda ir 178 047, 06 EUR.

Šis plāns ir sagatavots ar Eiropas Savienības finansiālo atbalstu. Par šīs publikācijas saturu pilnībā atbild biedrība “Centrs MARTA”, un tas nekādos apstākļos nav uzskatāms par Eiropas Savienības oficiālo nostāju.

Sīkāka informācija par programmu pieejama [www.latlit.eu](http://www.latlit.eu), oficiālā ES mājaslapa pieejama šeit: [www.europa.eu](http://www.europa.eu)

### 3 KĀDĒĻ PLĀNS IR NEPIECIEŠAMS?

---



**Vardarbības pret bērnu** *aisberga* redzamā daļa: 2018. gadā

**886** bērni Latvijā bija cietuši no noziedzīgiem darījumiem un

**3035** no vardarbības cietuši bērni saņēma sociālo rehabilitāciju (CSP, 2019).



Katra **trešā** Latvijas sieviete cieš no vardarbības ģimenē. Šajās ģimenēs vienlaikus no vardarbības cieš arī bērni (FRA, 2014).



Katru gadu **vardarbības pret sievieti** sekas Latvijā izmaksā

**915 milj.** eiro (EIGE, 2017).

Visiem cilvēkiem ir tiesības uz dzīvi bez vardarbības. Visas vardarbības formas ir nepieļaujamas un pilnībā jāizskauž.

Nemot vērā, ka dažādas vardarbības formas pieprasa atšķirīgas pieejas vardarbības novēršanai, šis plāns ir īpaši vērsts uz vardarbības ģimenē un partneru starpā novēršanu Liepājā.

**Vardarbība ģimenē** ievaino visus – bērnus, sievietes un vīriešus, kuri pieredz vardarbību, kļūst par tās lieciniekiem vai ir atbildīgi par tās izdarīšanu. Vardarbības upuri piedzīvo ievērojamus emocionālus, sociālus, psiholoģiskus, fiziskus un ekonomiskus zaudējumus un ciešanas, kad viņu māja – vieta, kur ikvienam jājūtas drošībā, – rada draudus cilvēka dzīvībai, veselībai, labklājībai un drošībai.

Vardarbība ģimenē ietver visus fiziskas, seksuālas, psiholoģiskas vai ekonomiskas vardarbības aktus, kas notiek ģimenē vai mājās, starp bijušajiem vai esošajiem laulātajiem vai partneriem neatkarīgi no tā, vai vardarbības izdarītājs dzīvo vai ir dzīvojis vienā dzīvesvietā ar vardarbības upuri.

Lai gan no vardarbības ģimenē cieš gan sievietes, gan vīrieši, to daudz **smagāk un biežāk piedzīvo tieši sievietes un bērni**. Vīrieši tajā pašā laikā daudz biežāk cieš no vardarbības publiskā vietā vai pat zaudē dzīvību svešinieka izdarītas vardarbības rezultātā. Savukārt sievietes visbiežāk dzīvību zaudē partnera/ģimenes locekļa izdarītas vardarbības rezultātā. Piemēram, 2017. gadā 82% vardarbībā bojāgājušo sieviešu nogalinājis tieši partneris/ģimenes loceklis, savukārt starp vīriešiem šis rādītājs sasniedza 18% (UNODC, 2018).



Latvijā **31%** iedzīvotāju uzskata, ka vardarbība ģimenē ir privāta lieta un tā jārisina ģimenes lokā (EU, 2016).

---



Katrs **trešais** vecāks pielietojis fizisko sodu kā sava bērna audzināšanas metodi (Centrs Dardedze, 2017).

---



Latvijā **57%** iedzīvotāju uzskata, ka vardarbību pret sievieti bieži provocē pašas sievietes (EU, 2016).

---



Latvijā **46%** iedzīvotāju nezina par pieejamo atbalstu vardarbības pret sievieti gadījumā (EU, 2016).

---

Turklāt vardarbība ģimenē pret pieaugušajiem ļoti bieži ietver arī vardarbību pret bērnu, jo šie vardarbības gadījumi ir savstarpēji saistīti un tiem ir kopīgi riska faktori, piemēram, kāds no ģimenes locekļiem vērš vardarbību gan pret pārējiem ģimenes pieaugušajiem, gan bērniem. Bērni visbiežāk cieš no vardarbības ģimenē.

**Latvijā ir augsta vardarbības izplatība**, un vardarbība ģimenē ievērojami noslogo valsts ekonomiku, piemēram, valstij un sabiedrībai sedzot pakalpojumu izmaksas (tiesību aizsardzībā, veselības aprūpē, atbalsta pakalpojumos). Saskaņā ar EIGE aprēķiniem vardarbība ģimenē Latvijā izmaksā 915 miljonus eiro gadā.

Tāpat Latvijā ir **augsta iecietība pret vardarbību**. Piemēram, trešdaļa Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka vardarbība ģimenē ir privāta lieta un ar to jātiek galā mājas apstākļos. Bērnu audzināšanā trešdaļa vecāku ir pielietojusi vai pielieto fizisko sodu. Tāpat 54% vecāku nezina, ka Latvijā bērnu fiziska sodīšana ir aizliegta ar likumu.

Latvijā pastāv izteikta **cietušā vainošana**. Piemēram, 57% iedzīvotāju uzskata, ka sievietes pašas izprovocē vardarbību. Vardarbības augsto izplatību veicina ne tikai sabiedrības iecietība pret vardarbību, bet arī informācijas trūkums par pieejamo atbalstu. Piemēram, 46% Latvijas iedzīvotāju nezina par pieejamo atbalstu vardarbības pret sievieti gadījumā.

Liepājā 2019. gada augustā - septembrī (2 mēnešu periodā) saņemti 87-107 izsaukumi (daļa pārklājas) par vardarbību ģimenē. Vien 8 gadījumos informācija par ģimenes konfliktu nav apstiprinājusies. Tikai 2 gadījumos cietusī persona piekritusi pagaidu aizsardzībai, bet 47 gadījumos atteikusies.

Nemot vērā vardarbības ģimenē izplatību Latvijā, **Liepājas pilsēta** ir definējusi plānu šīs **problēmas sistemātiskai izskaušanai savā pilsētā**, lai **lauztu vardarbības noklusēšanas tradīciju un augsto vardarbības tolerances līmeni**.

## 4 VARDARBĪBAS ĢIMENĒ NOVĒRŠANA LIEPĀJĀ

### 4.1 KONSTATĒTĀS PROBLĒMAS VARDARBĪBAS NOVĒRŠANĀ

Vardarbības novēršanas jomā Liepājas pašvaldības iestādes un Valsts policijas pārstāvji iezīmē problēmas 4 jomās.

❶ Sabiedrības vispārēja **tolerance pret vardarbību**. Vardarbība ģimenē tiek uztverta par normu, un vardarbīgu attiecību pieredze tiek nodota no paaudzes paaudzē. Informācijas trūkums par rīcību vardarbības gadījumā un vardarbības mehānismiem, pieejamo atbalstu sekmē neiejaukšanās kultūru, vardarbības ģimenē nepamanīšanu un cietušo vainošanu.

❷ Vardarbīgajos konfliktos iesaistīto personu un speciālistu priekšstati par situācijas risinājumu arī ir saistīti ar vispārēju toleranci pret vardarbību. Pirmkārt, gan cietušie, gan varmākas **nespēj atpazīt vardarbības problēmu un atzīt savu lomu konfliktā**, kas tālāk ietekmē palīdzības saņemšanas iespējas. Konfliktos iesaistītās personas atsakās sniegt ziņas policijas ziņojuma aizpildīšanai, lai saņemtu palīdzības piedāvājumu. Cietušie atsakās no palīdzības un pat gadījumos, kad tā tiek pieprasīta, vēlāk mēdz atteikties un izlīgst ar varmāku. Cietušie slēpj informāciju par notikušo – to ietekmē gan bailes no varmākas, gan apkārtējo nosodījums un kauns; ja ģimenē ir bērni, tiek uzskatīts, ka vardarbības slēpšana bērnu “pasargās”. Cietušie vardarbību neatpazīst, īpaši tās emocionālo un seksuālo formu. Nereti situāciju ietekmē cietušo personu atkarība vai līdzatkarība. Speciālisti apzinās, ka šādi apstākļi situācijas noved pie problēmas padziļināšanās – cietušo veselības problēmām vai nāves, dzīves kvalitātes zuduma –, kā arī atstāj sekas uz bērnu attīstību.

Nereti cietušajām personām pietrūkst informācijas par rīcību, piemēram, pierādījumu fiksēšanā par miesas bojājumiem. Palīdzības sniegšanā iesaistītajām institūcijām tas apgrūtina palīdzības sniegšanu, jo jāiegulda pūles cietušo motivēšanā, bet zemā atsaucība un palīdzības efektivitāte savukārt demotivē speciālistus.

Speciālisti atzīst, ka cietušās personas iesaiste un uzticība dienestiem ir vāja un pietiekami netiek apzinātas pašas cietušās personas vajadzības. Vienlaikus, patlaban nav iespējams cietušo vajadzības apmierināt, rezultātā radot vispārēju neapmierinātību ar sniegto palīdzību un neuzticēšanos speciālistiem. Speciālisti uzskaita 4 jomas, kur cietušajiem ir nepieciešams komplekss atbalsts:

- 1) dzīves apstākļu un vides uzlabošana;
- 2) dzīves pieredzes maiņa;
- 3) izglītošana;
- 4) atkarību problēmu (tai skaitā gan vielu, gan attiecību) risināšana.

Situācija ir īpaši grūti risināma gadījumos, **ja cietušie ir finansiāli atkarīgi no varmākas**; šajos gadījumos nav pieejams pietiekams atbalsts – droša māja un tālākais atbalsts, it īpaši gadījumos, kad ģimenē ir bērni un cietusī persona nolemj pārtraukt vardarbīgās attiecības.

Trešā vardarbīga konflikta risināšanas problēma saistīta ar **varmākas nošķiršanu un rehabilitēšanu**. Lai arī ieviests pagaidu aizsardzības mehānisms, par tā pielietošanu un nosacījumiem iesaistītajām iestādēm Liepājā nav vienotas izpratnes. Izpratne trūkst arī klientiem. Speciālisti atzīst, ka pieteikumu aizpildīšana par pagaidu aizsardzību klientam bieži ir par sarežģītu. Tāpat, kā norāda policijas pārstāvji, lēmumu par pagaidu nošķiršanu nav iespējams pieņemt, ja varmāka īslaicīgi konflikta vietu ir pametis. Šobrīd nav arī skaidra rīcības algoritma, ja varmāka nošķiršanas nosacījumus pārkāpj. Kā iespējamo risinājumu, pēdējo mēnešu laikā Valsts policija sākusi izmantot naudas sodus. Situācijas risināšanu apgrūtina varmākas izolēšana, ja persona ir reibuma stāvoklī. Speciālisti arī norāda, ka **varmākam uzliktie pienākumi un atbildība ir daudz vieglāki nekā vardarbības upurim**, no kura tiek sagaidīta jaunas dzīves situācijas plānošana un īstenošana, aktīva līdzestība sadarbībā ar dažādām iestādēm, darba un bērnu aprūpes nodrošināšana, lai atbrīvotos no vardarbības situācijas. Šobrīd varmākam kā obligāti nav uzlikti nekādi pienākumi, lai mainītu situāciju (piemēram, pienākums apmeklēt sociālās rehabilitācijas pakalpojumus vardarbību veikušām personām). Speciālisti šo situāciju saredz kā cietušā diskriminējošu, tā neprioritizē cietušā aizsardzību un drošību.

Ceturtkārt, policijas darbinieki norāda uz **grūtībām visos gadījumos atpazīt vardarbības situāciju ģimenē** – konflikti dzīvesvietā ir dažādi, kā arī cietušā un varmākas lomas nav viennozīmīgas, piemēram, ja jauniets ir vardarbīgs pret saviem vecākiem. Ierodoties konflikta vietā, situāciju atšķetināt ne vienmēr ir uzreiz iespējams. Arī “Drošā pilsēta” projektā izstrādātās anketas nav aizpildāmas visās situācijās. Biežākie šķēršļi izpildei ir iesaistīto personu alkohola reibums, nelabvēlīgi sociāli-ekonomiskie apstākļi un dzīvesveids, kas situāciju padara par nestandarta gadījumu.

**3** Palīdzības sniegšanu būtiski ietekmē arī **tālāku pakalpojumu pieejamība**. Speciālisti Liepājas gadījumā identificē vairāku atbalsta pakalpojumu iztrūkumu – pirmkārt, cietušiem Liepājā nav pieejams **īslaicīgs drošais patvērum**, kas nodrošinātu uzturēšanos, kamēr tiek saņemti rehabilitācijas pakalpojumi un risināta situācija. Otrkārt, nav pieejams **ģimenes terapijas** pakalpojums, kas ļautu efektīvāk strādāt ar vardarbībā cietušajiem un viņu ģimenēm.

Tāpat iztrūkst uz **cietušo vajadzībām balstīti pakalpojumi**. Tāpat speciālistiem ir bažas, vai, uzlabojot vardarbības gadījumu atpazīšanu un atbalstu, neveidosies rindas uz atbalsta pakalpojumiem. Jau patlaban tiek norādīts uz problēmām savlaicīga psihologa konsultāciju saņemšanā. Arī sociālais dienests norāda uz ierobežotu kapacitāti, ja risināmo gadījumu skaits pieaugtu. Liepājā ir vāji attīstīts potenciālo pakalpojumu piedāvātāju tīkls. Pirmkārt, pašvaldības līmenī vardarbības novēršana nav bijusi prioritāte, kas ietekmējusi resursu piešķiršanu jomai. Otrkārt, sadarbību ar nevalstisko sektoru un pakalpojumu sniedzējiem ierobežo birokrātiskais ietvars. Liepājā nav pakalpojumu deleģēšanas un iepirkšanas pieredzes, kā arī ir vājš pakalpojumu piedāvājums un speciālistu trūkums. Vienlaikus, speciālisti atzīst, ka tas padziļina vardarbības problēmu un veicina tās tālāku attīstību, ietekmējot pilsētu arī ekonomiski.

**4 Apmācības par vardarbības atpazīšanu un darbu ar vardarbībā cietušām personām** joprojām tiek atzītas par nepietiekamām. Tāpat iesaistītajiem speciālistiem nav skaidrs secīgas rīcības algoritms un sadarbība vardarbības gadījumā .

Pirmkārt, neskatoties uz labu informācijas apriti, iesaistītajās institūcijās nav vienotas izpratnes par normatīvo aktu interpretāciju. Viens no piemēriem ir pagaidu policijas lēmuma par nošķiršanu un tiesas lēmuma par pagaidu aizsardzību piemērošanu.

Otrkārt, palīdzības sniegšanas sistēmā ir pārrāvumi, kas samazina tās efektivitāti – izpildes nodrošināšana cietušā drošībai, neskaidras institūciju kompetenču robežas. Speciālistiem trūkst zināšanu par gadījuma identificēšanu, nodarījuma fiksēšanu, sarunas vadīšanu ar klientu. Šis problēmas skar arī klientu – personas, kurām nepieciešama palīdzība, nesaņem vienotu un pilnīgu informāciju par turpmāko procesu un palīdzības iespējām. Nerisīnot šo problēmu, klientam zūd ticība iespējai situāciju mainīt, palīdzība tiek sniegta novēloti vai arī klienti no tās atsakās.

## 4.2 STARPINSTITUCIONĀLĀ SADARBĪBA

Starpinstitucionālā sadarbība Liepājas pilsētā kopumā vērtēta kā laba. Kā būtiskākā problēma sadarbībā minēta datu apmaiņa ar atsevišķiem sadarbības partneriem. Lēna informācijas apmaiņa ir saziņā ar veselības aprūpes iestādēm, īpaši ģimenes ārstiem. Savukārt pilsētas slimnīca ir aktīva saziņā ar Sociālo dienestu. Ja pašvaldības institūcijas un Valsts policija izmanto e-parakstu informācijas raitākai aprītei, tad ģimenes ārsti šādu informāciju saņem un izsūta papīra formā. Sadarbību kavē arī lēna dokumentu aprīte starp Valsts policiju un izglītības iestādēm. Šo sadarbību apgrūtinā arī vēla ziņošana vai neziņošana par visiem gadījumiem no izglītības iestādēm. Arī Sociālais dienests norāda uz ziņošanas problēmām no izglītības iestādēm. Labāka sadarbība izglītības iestādēm ir ar Pašvaldības policiju, taču ne visās skolās ir izveidots pašvaldības policijas postenis, kas šo sadarbību padara efektīvu. Tāpat skolas nereti mēģina izmantot Pašvaldības policijas izsaukumus kā bērnu disciplinēšanas metodi.

Institucionāla rakstura saziņas efektivitātes ierobežojumus patlaban izjūt Valsts un Pašvaldības policija – lai arī saziņa starp iestādēm kopumā ir laba, vienots notikumu žurnāls to ievērojami uzlabotu. Problemātiska informācijas apmaiņa pašvaldības iestādēm patlaban ir ar pakalpojumu sniedzējiem no nevalstisko organizāciju sektora. Pirmkārt, pakalpojumu deleģēšana nevalstiskajam sektoram ir vāji attīstīta. Otrkārt, nav vienotas izpratnes un mehānisma personas datu nodošanai pašvaldības institūcijām un Valsts policijai par pakalpojuma saņēmējiem gan no, gan uz nevalstisko sektoru.

Tāpat informācijas saturs par klientu bieži iesaistītām institūcijām pārklājas un tiek ievākts vairākkārt, tādējādi radot nevajadzīgu institucionālo slogu un apgrūtinājumu klientam. Dažādu jomu speciālisti arī norāda, ka, strādājot ar vieniem un tiem pašiem klientiem, nav iespējams izsekot šo klientu lietu gaitai kompleksi.



## 5 KĀDI BŪS PLĀNA IEGUVUMI?

---

### Cilvēciskie ieguvumi:

vardarbības sekas individuālā līmenī ir postošas un ilgstošas, atstājot ietekmi uz cilvēka veselību, labklājību un dzīves kvalitāti un pieprasot arī ilgstošu rehabilitāciju un atlabšanu no piedzīvotās vardarbības. Efektīvāka un sistemātiskāka palīdzības un atbalsta sniegšana vardarbībā cietušajiem ļaus mazināt cilvēku ciešanas un optimizēs vajadzību pēc atbalsta pakalpojumiem.

### Sociālie ieguvumi:

vardarbība ģimenē ir arī liels slogs kopienai, kurā šī vardarbība notiek, ietekmējot iedzīvotāju savstarpējās attiecības. Mērķtiecīga vardarbības novēršana padarīs kopienu drošāku un veselīgāku.

### Ekonomiskie ieguvumi:

vardarbība ģimenē rada arī ievērojamas finansiālas izmaksas. Cietušo ciešanas nav ekonomiski izmērāmas. Padarot vardarbības novēršanu par prioritāti, tas ļaus ilgtermiņā uzlabot arī kopienas labklājību.

---

Šis plāns ir balstīts vairākos **pamatprincipos**:

- Vardarbība ģimenē Liepājas pilsētā netiek tolerēta.
  - Vardarbība ģimenē nav privāta lieta. Visiem jāuzņemas atbildība par vardarbības novēršanu.
  - Vardarbībā cietušie nonāk drošībā un saņem nepieciešamo atbalstu.
  - No vardarbības veicējiem tiek prasīta atbildība un viņiem tiek dota iespēja mainīties.
  - Speciālistu reaģēšana, rīcība un sadarbība vardarbības novēršanā tiek īstenota sistemātiski un tiek pilnveidota.
-

## 6 PLĀNA PRIORITĀRIE VIRZIENI

---

### Vīzija

---

Liepājas pilsēta ir brīva no vardarbības ģimenē

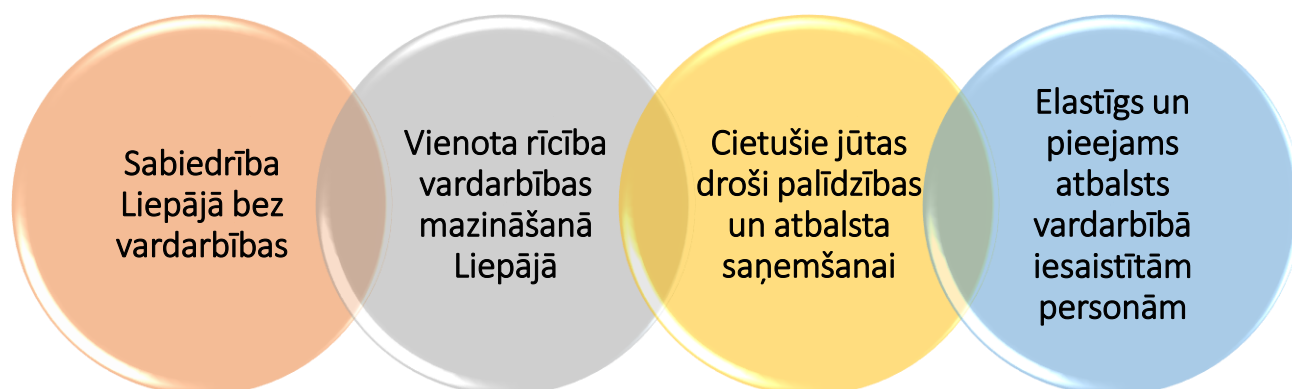
### Galvenie sasniedzamie rezultāti

---

- (1) liepājnieki jūtas droši savās ģimenēs un mājās
- (2) bērni Liepājā var augt drošā un atbalstošā vidē

### Prioritārie virzieni

---



### Vai mēs radām pārmaiņas?

---

Problēmas monitorings un plāna ieviešanas izvērtējums ir svarīgas šī plāna sastāvdaļas. Plāna ieviešanas monitorings tiks veikts, izmantojot iesaistīto institūciju datus (piemēram, ziņojumu skaits, izsaukumu skaits), aptaujas, pētījumus (skatīt plāna 6.sadaļas tabulās "Indikatori").

## 7 PLĀNOTĀS AKTIVITĀTES

Katram no plāna prioritārajiem virzieniem ir definētas rīcības stratēģijas, aktivitātes, plānotie rezultāti, indikatori virziena progresu monitoringam, kā arī virziena īstenošanā iesaistītās institūcijas.

1.				
Sabiedrība Liepājā bez vardarbības				
Stratēģija	Aktivitāte	Rezultāti	Indikatori	Atbildīgā institūcija, resursi
<b>1.1. Skaidrs rīcības mehānisms un atbalsta komandas pašvaldībā (skat. 2.1)</b>	1.1.1. Sagatavoti informatīvie bukleti par sadarbību un palīdzības sniegšanu no klientu perspektīvas	Ceļas iesaistīto institūciju prestižs un speciālistu profesionalitāte	Aptaujas dati par uzticēšanos pašvaldības institūcijām, pieaug uzticība Sociālajam dienestam;	Liepājas pašvaldība: sociālais dienests un komunikācijas speciālisti
<b>1.2. Liepājnieku regulāra informēšana</b>	1.2.1. Stendi pilsētas pasākumos 1.2.2. TV, radio 1.2.3. Interneta portāli 1.2.4. Bukleti 1.2.5. Informācija sabiedriskā transportā, pieturvietās, veselības aprūpes, izglītības iestādēs 1.2.6. Regulāru kampaņu plānošana 1.2.7. Sabiedrības informēšana par veiksmīgi risinātiem gadījumiem	Mazinās tolerance pret vardarbību. Mazinās cietušā vainošana. Liepājnieki kļūst līdzatbildīgi un aktīvāk iesaistās vardarbības atpazīšanā un novēršanā. Pašvaldības deputāti publiski runā par vardarbības ģimenē novēršanas nozīmi.	Pieaug gadījumu skaits; Pieaug cietušo iesniegumu skaits; Pieaug sabiedrības (līdzcilvēku) ziņojumu skaits par vardarbību.	
<b>1.3. Aktīva sadarbība ar Liepājas medijiem</b>	1.3.1. Mediju ziņas par vardarbības gadījumiem iekļauj arī uz risinājumiem vērstu informāciju	Mazinās tolerance pret vardarbību.		

	1.3.2. Mediju vardarbības gadījumu atspoguļošanā iekļauj arī informatīvu/izglītojošu informāciju			
<b>1.4. Policijas darba prioritāšu pārskatīšana</b>	1.4.1. Vardarbības novēršanas prioritizēšana policijas darbā	Pieaug policijas resursu efektīva izmantošana vardarbības novēršanā.	Pieaug cietušo iesniegumu skaits policijai; Pieaug pozitīvi atrisināto gadījumu skaits.	Valsts policijas, Pašvaldības policijas vadība
<b>1.5. Vardarbības novēršanas politikas lobēšana valsts līmenī</b>	1.5.1. Līdzdalība nacionālā līmeņa darba grupās, iniciatīvu veidošana	Lielāks atbalsts problēmu risināšanā valsts līmenī.	Pieaug valsts apmaksāto pakalpojumu apjoms un daudzveidība	Liepājas pilsētas dome

## 2.

## Vienota rīcība vardarbības mazināšanā Liepājā

Stratēģija	Aktivitāte	Rezultāti	Indikatori	Atbildīgā institūcija, resursi
<b>2.1. Sadarbības partneru apzināšana, iesaistot visu līmeņu izglītības un veselības aprūpes iestādes</b>	2.1.1. Izveidot atbalsta komandas katrā iestādē pašvaldības teritorijā 2.1.2. Iestādēs ir savs vardarbības novēršanas plāns 2.1.2. Sadarbības koordinatora pozīcijas izveide	Skaidrs rīcības mehānisms katrā sadarbības līmenī. Pieaug apzināto un risināto gadījumu skaits izglītības un veselības iestādēs.	Identificēto gadījumu skaits izglītības un veselības iestādēs	Koordinators Liepājas pilsētas pašvaldībā
<b>2.2. Klientu vajadzību apzināšana un izpēte</b>	2.2.1. Statistikas datu apkopošana pašvaldības līmenī 2.2.2. Klientu vajadzību dokumentēšana un pakalpojumu klāsta izstrādāšana un papildināšana 2.2.3. Regulāra nepieciešamo izpētes tēmu apkopošana un nosūtīšana augstākās izglītības iestādēm	Klienti aktīvāk izmanto pakalpojumus.	Reģistrēto, tālāko risināšanai nodoto gadījumu skaits Pakalpojumu klāsts Veiktie pētījumi, skaits	Sociālais dienests, Liepājas Universitāte, iesaistītās institūcijas
<b>2.3. Regulāra sadarbība institūciju sadarbības nodrošināšanai un attīstībai</b>	2.3.1. Sadarbības ierobežojumu identificēšana un risinājumu atrašana, piemēram, informācijas aprites problēmas – drošas un ātras datu nodošanas iespējas.	Efektīvāka informācijas apmaiņa un sadarbības attīstība.	Sanāksmju regularitāte, drošas elektroniskās saziņas protokols	Liepājas pilsētas pašvaldība, Sociālais dienests un iesaistītās institūcijas
	2.3.2. Nodomu protokolu izstrāde sadarbībai un rīcībai, tajā skaitā iekļaujot: - 1-pieturas pieeju darbā ar klientu (institūcijām nepieciešamā informācija no klienta tiek ievākta vienreiz); - Rotējoša viena Sociālā dienesta/Bāriņtiesas speciālista	Katra institūcija zina savas funkcijas un kompetences. Cietušais un viņa intereses vienmēr atrodas institūciju sadarbības un rīcības centrā.	Nodomu protokoli	

	<p>pieejamība pēc iestāžu darba laika (piemēram, atbalsts policijas izsaukumos, uzņemot cietušo drošajā patvēruma naktī laikā);</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Valsts policijas ātrāka informēšana par tiesas lēmumu par pagaidu aizsardzību (gan telefoniski, gan rakstiski)</li> </ul>			
	<p>2.3.3. Informācijas apmaiņas protokols un metodes, skaidri definējot:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- informācijas un datu apmaiņā iesaistītās iestādes un to piekļuves līmeņi;</li> <li>- informācijas apmaiņas metodes;</li> <li>- cietušā informēta piekrišana par informācijas nodošanu citām iestādēm (kāda informācija, kādā apmērā, kurā brīdī);</li> <li>- cietušā informēšana, kad informācija var tikt nodota citiem bez viņu informētas piekrišanas (piemēram, apdraudēta drošība, veselība);</li> <li>- izvērtēts risks starp dalīšanos ar informāciju un cietušā interešu un drošības aizsardzību.</li> </ul>	<p>Efektīvāka informācijas apmaiņa un sadarbības attīstība.</p> <p>Cietušais un viņa intereses vienmēr atrodas institūciju sadarbības un rīcības centrā.</p>	<p>Informācijas apmaiņas protokols</p>	
	<p>2.3.4. Metodisko norādījumu un rokasgrāmatu izstrāde speciālistiem (piemēram, cietušā psiholoģiskais profils; varmākas psiholoģiskais profils; cietušā-varmākas attiecību mehānismi; komunikācijas vadlīnijas, kā uzsākt sarunu ar dažādiem cietušajiem (pilngadīgs, nepilngadīgs) par iespējami</p>		<p>Metodisko materiālu skaits</p>	

	piedzīvoto vardarbību; komunikācijas vadlīnijas, kā efektīvi piedāvāt tālāku palīdzību un atbalstu cietušajiem).			
	2.3.5. Regulāra informācijas apkopošana par gadījumiem un to risināšanu reizi ceturksnī	Regulāra izvērtēšana, veidojot elastīgāku sadarbību.	Statistikas dati par gadījumiem, to dinamika	Sociālais dienests, NVO

3.

Cietušie jūtas droši palīdzības un atbalsta saņemšanai

Stratēģija	Aktivitāte	Rezultāti	Indikatori	Atbildīgā institūcija, resursi
<b>3.1. Cietušie līdzdarbojas gadījuma risināšanā</b>	3.1.1. Cietušajiem un varmākam sagatavota ceļa karte, infografika par palīdzības saņemšanas gaitu un iespējām (arī 1.1.1.)	Informētāks un aktīvāks klients. Cietušie un varmākas paši vēršas pēc palīdzības. Pieaug gadījumu skaits.	Cietušo apmierinātības ar pakalpojumu mērījumi Klientu skaits Gadījumu skaits	Liepājas pilsētas pašvaldība, Sociālais dienests un iesaistītās institūcijas:
	3.1.2. Optimizēta Sociālā dienesta dokumentācija darbam ar klientu	Pieaug pozitīvi atrisināto gadījumu skaits.		
	3.1.3. Sabiedrības, tuvinieku iesaiste problēmas risināšanā	Pieaug varmāku rehabilitācijas gadījumu skaits.		
	3.1.4. Speciālistiem celtas zināšanas un kompetences, runājot ar cietušajiem	Klients līdzatbildīgs savas situācijas risināšanā; jūtas droši pēc palīdzības pieprasīšanas.		
	3.1.5. Sabiedrības informēšana (skat. 1.2.7.)	Pieaug uzticēšanās iestādēm.		
	3.1.6. Apmācība un metodika pielāgotas cietušā vajadzībām. Pēcapmācību supervīzijas darbiniekiem, lai veicinātu zināšanu un metožu izmantošanu ikdienas darbā (skat. arī 2.3.4.)	Pieaug gadījumu skaits, klientu līdzestība.		



## 4.

## Elastīgs un pieejams atbalsts vardarbībā iesaistītām personām

Stratēģija	Aktivitāte	Rezultāti	Indikatori	Atbildīgā institūcija, resursi
<b>4.1. Priekšlikumu izstrāde un iesniegšana Labklājības ministrijai pakalpojumu klāsta papildināšanai</b>	4.1.1. Dalība darba grupās, politikas iniciatīvās	Palielinās valsts iesaistīšanās pakalpojumu sniegšanā	Iesniegtie priekšlikumi.	Liepājas pašvaldība, Sociālais dienests un iesaistītās institūcijas
<b>4.2. Pašvaldības garantētā sniegtā pakalpojumu groza izstrāde; pakalpojumu specializācija un decentralizācija; integrēts pakalpojums, kas ir balstīts cietušā vajadzībās</b>	4.2.1. Ģimenēm sniegto pakalpojumu izmaksu audits 4.2.2. Papildus resursi Sociālā dienesta funkciju veikšanai 4.2.3. Pašvaldības iepirkto/deleģēto pakalpojumu groza izstrāde 4.2.4. Trūkstošo posmu identificēšana un jaunu pakalpojumu/atbalsta izstrāde vardarbībā cietušajiem: - drošs diennakts patvērumš krīzes situācijā; - pagaidu dzīvesvietas nodrošināšana vardarbībā cietušajiem; - ģimenes terapija; - atbalsta grupas (vēlams, bijušo upuru vadībā); - mentoringš; - citu speciālistu piesaistes iespēja atkarībā no cietušā vajadzībām (konsultēšana darba meklējumos; atkarību speciālists)	Pašvaldībā ir izpratne par atbalsta pakalpojumiem ģimenēm un to nozīmību. Speciālistiem ir vieglāk strādāt ar gadījumu. Palīdzība tiek sniegta savlaicīgi. Pasargāts cietušais. Atbildības stiprināšana vardarbības veicējam. Samazinās nodarīto nodarījumu smagums.	Smago noziedzīgo nodarījumu skaits. Gadījumu skaits; Klientu apmierinātības mērījumi. Pakalpojumu skaits.	Liepājas pašvaldība, Sociālais dienests, Bāriņtiesa, izvērtētāju/ auditoru piesaiste NVO sektora piesaiste pakalpojumu sniegšanai, pakalpojumu sniedzēji, Valsts policija, Pašvaldības policija

	<p>4.2.5. Trūkstošo posmu identificēšana un jaunu pakalpojumu/atbalsta izstrāde vardarbības veicējiem:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- atskurbtuve;</li> <li>- administratīvais arests;</li> <li>- jauna programma atkarību ārstēšanā;</li> <li>- obligātas individuālas speciālistu konsultācijas;</li> <li>- obligāta atbalsta grupa (vēlams, bijušo vardarbības veicēju vadībā);</li> <li>- obligāto pienākumu izpildes kontrole</li> </ul>			
<p><b>4.3. Pašvaldības speciālistu motivēšana</b></p>	<p>4.3.1. Pakalpojumu specializācija, skaidri noteikta kompetence</p> <p>4.3.2 Konkurētspējīgs atalgojums</p> <p>4.3.3. Sadarbība ar augstākās izglītības iestādēm, izstrādājot un nodrošinot prakses programmas</p> <p>4.3.4. Supervīzijas/ psihologa konsultāciju pieejamība visiem iesaistītajiem speciālistiem</p> <p>4.3.5. Darbinieku vajadzībās balstīti supervīzijas un terapijas pakalpojumi</p> <p>4.3.6. Pilnveidota pieeja darbinieku darba rezultātu mērīšanā no kvantitatīvas pieejas (piemēram, cik dokumenti sagatavoti) uz kvalitatīviem rādītājiem (piemēram, sniegtā atbalsta kvalitāte)</p>	<p>Darbinieki strādā efektīvāk un sniedz palīdzību savlaicīgāk. Palielinās darbinieku skaits darbam ar ģimenēm. Palielinās pieejamo pakalpojumu klāsts un to saņēmēju skaits.</p>	<p>Jaunu darbinieku skaits</p> <p>Darbinieku apmierinātības mērījumi</p>	<p>Iesaistītās institūcijas, Liepājas Universitāte</p>

## 8 IZMANTOTIE AVOTI

---

Centrālā statistikas pārvalde (2019). Bērni Latvijā. Statistisko datu krājums. Rīga. Skatīts (04.11.2019): <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/iedzivotaji/iedzivotaju-raditaji/meklet-tema/382-berni-latvija-2019>

Centrs Dardedze, Kantar Millward Brown (2017). Aptauja par sabiedrības attieksmi pret bērnu fizisku sodīšanu Latvijā. Skatīts (04.11.2019): <http://www.centrsdardedze.lv/lv/uzzinai/petijumi>

EIGE (2017). Gender Equality Index 2017. Skatīts (04.11.2019): <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2017/domain/violence/LV>

EU (2016). Gender-based violence. Special Eurobarometer 449, Skatīts (04.11.2019): <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/yearFrom/1974/yearTo/2016/surveyKy/2115>

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2014). Violence against women: an EU-wide survey. Main results report. Skatīts (04.11.2019): [https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra\\_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14\\_en.pdf](https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf)

UNODC (2019). Global Study on Homicide. Vienna. Skatīts (04.11.2019): [https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/GSH2018/GSH18\\_Gender-related\\_killing\\_of\\_women\\_and\\_girls.pdf](https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/GSH2018/GSH18_Gender-related_killing_of_women_and_girls.pdf)

## 9 PIELIKUMS: EKSPERTU PAPILDU REKOMENDĀCIJAS

---

Eksperti, strādājot pie plāna vardarbības novēršanai ģimenē, izstrādāja arī **papildu rekomendācijas vardarbības novēršanas stiprināšanai Liepājas pilsētā**:

1. Iesaistīto institūciju **speciālistu kopīga apmācība**, veidojot vienotu izpratni un sadarbības iestrādes. Sākuma tēmas – policijas lēmumu par nošķiršanu un tiesas lēmumu par pagaidu aizsardzību mehānismu piemērošana un katras institūcijas loma; apmācības par sarunu vešanas mehānismiem ar klientiem.
2. **Vājo posmu nosešana palīdzības sniegšanā**: palīdzības mehānismiem “izkrīt” cauri nepilngadīgas personas, cietušās, kuras finansiāli atkarīgas no varmākas (īpaši, ja ir kopīgi bērni) un kurām nepieciešama ilgtermiņa un komplekss atbalsts dzīvesvietai, nodarbinātībai, bērnu pieskatīšanai.
3. Speciālistu vērtējumā **darbs ar nepilngadīgajiem likumpārkāpējiem** ir neefektīvs un nepieciešams kritisks darba izvērtējums. Piemēram, sagatavojot lietu iesniegšanai Administratīvajā komisijā par nepilngadīgā likumpārkāpumu, speciālistiem tas prasa lielus laika un resursu ieguldījumus. Administratīvā komisija var lemt par brīdinājuma izteikšanu vai lietas izbeigšanu, kā arī lemt par piespiedu līdzekļiem, taču speciālistu vērtējumā neviena no šīm iespējām nenoved pie situācijas uzlabojumiem, jo šo procesu neviens nekoordinē un nekontrolē. Speciālisti arī norāda uz nesaskaņotu darbību starp iestādēm un nekvalitatīviem pakalpojumiem. Speciālistu redzējumā nepieciešams:
  - a. atbalstu šai mērķgrupai koordinē viena iestādē (piemēram, Sociālais dienests);
  - b. komplekss, kvalitatīvs pakalpojums (piemēram, aktīva specializētu narkologu un psihologu iesaiste, jauniešu atbalsta grupa, ģimenes terapija);
  - c. piespiedu līdzekļu izpildes kontrole (piemēram, iesaistot Pašvaldības policiju).
4. Liepājā ir zems nevalstisko organizāciju pakalpojumu piedāvājums un pieprasījums. Ilgtermiņā **jāattīsta nevalstisko organizāciju kapacitāte**, veidojot mērķprogrammas projektu finansēšanai, vietējās kopienas potenciāla izpētei (piemēram, draudžu iesaistei) pakalpojumu, tai skaitā sabiedriska atbalsta sniegšanai – mentoringi, atbalsta grupa, utt.
5. **Veselības aprūpes speciālistu iesaiste un efektīvāka informācijas aprīte**, veidojot neliela budžeta sadarbības pilotprojektus – apmācībai, elektroniskā paraksta izmantošanas veicināšanai utt.
6. **Lauzt stigmu par supervīziju, psihologa konsultāciju un cita veida atbalstu policistu vidū** - nevis vājuma/ darbinieka problēmu pazīme, bet darbinieka aizsardzības mehānisms.
7. **Agrīna vardarbības prevencija un darbs ar vardarbības cēloņiem**, piemēram, stiprinot jauniešu, pāru un ģimeņu prasmes veidot drošas un veselīgas attiecības – bērnu un jauniešu, ģimenes attiecību, vecāku prasmju apmācība/ atbalsts.
8. **Bērnu, kuri nonākuši krīzes situācijā un tiek ievietoti bērnu namā, vajadzībās balstīti pakalpojumi un atbalsts**. No vienas puses, speciālisti bieži saskaras ar problēmām risināt gadījumus, kuros iesaistīti bērnu nama jaunieši, tādejādi norādot uz problēmām iestādes darbā. No otras puses, nav skaidrs, vai bērni, kuri nonākuši krīzes situācijā un ievietoti bērnu namā, saņem nepieciešamo palīdzību un atbalstu.